

Lubica Selcová
Sandra Pavlová

BÝVANIE A PRÁCA

Vývoj vzťahu dvoch funkcií bývania a práce sa vzhľadom ku bližšej aj vzdialenejšej minulosti deje po špirále. Súčasný záujem integrovať funkciu pracovnú s funkciou bývania tu už v minulosti bol. Takúto integráciu sa darilo uskutočňovať s väčšími či menšími problémami - stredoveké mestá na Slovensku, ale aj neskorší vývoj malého podnikania a remesiel na konci 19. a zač. 20. storočia. V súčasnosti sa k nám fenomén spojenia bývania a práce vracia v iných dimenziách. Zvýšené kritériá na pracovné prostredie a na bývanie zároveň vyžaduje zamyslieť sa nad renesanciou bohatšej typologickej druhovosti foriem bývania v spojitosti s prácou. Je nutné nanovo formulovať priestorové nároky pre bývanie a pre prácu v 21. storočí a vytvoriť nový aktualizovaný typologický a dispozično - prevádzkový model bývania a práce. Nemožno si nevšimnúť problém polyfunkčnosti obytného prostredia, mobility obyvateľstva, budúcnosti nových pracovných technológií vo vzťahu k bývaniu, problém rozvoja komunikačných technológií a výpočtovej techniky. V súvislosti s problematikou integrácie bývania a práce sa stávajú aktuálnymi pojmy „mobilita“, alebo „budúcnosť práce“ (vedomosti, informácie, komunikácia).

1. Úvod

Spojenie funkcie práce a bývania bolo v minulosti samozrejmosťou. V období zoštátnovania došlo k väčšej segregácii týchto dvoch funkcií. Za posledných desať rokov spolu so spoločensko-ekonomickými zmenami v našej republike prešla zmenami aj riešená problematika. Nastáva rozvoj v podnikateľskej činnosti a vzhľadom ku vysokej úrovni nezamestnanosti treba hlavne v malých sídlach podporovať drobné podnikanie a vznikanie takzvaných živnostenských oblastí. Bude dochádzať ku kumulácii funkcie práce a bývania v zmenenej modernejšej a špecializovanejšej forme jednak na perifériách väčších miest a jednak v tradičnej štruktúre väčších miest. Reforma VÚC a prenesenie kompetencií na obce, budú v praxi viesť ku stanoveniu zásad regionálneho rozvoja, k vytvoreniu metodiky

spájania práce a bývania a k jej realizácii. Určité pracovné aktivity sa v procese rozvoja trhového hospodárstva opätovne vracajú do bytového, či rodinného domu. [1]

2. Analýza súčasného stavu problematiky v porovnaní so zahraničím

V obytných štvrtiach **stredných a väčších sídiel** socialistický režim zanechal monofunkčnú panelovú bytovú výstavbu. Preto v postsocialistických krajinách vznikol trend polyfunkčňovania obytného prostredia. Prinavrútiť takýmto obytným štvrtiam život, znamená ich revitalizovať a prinavrútiť rôznorodé podnikateľské aktivity v polohe maloobchodu, remesiel a služieb do polohy parteru ulice - vytvoriť uličné štruktúry, ktoré budú ľudia navštevovať. Okrem obytných možností sa tak hlavne do okrajových obytných štvrtí darilo umiestniť aj obchodnú vybavenosť, služby, prípadne pracovné príležitosti v administratívnych priestoroch v parteri a v ďalšom podlaží bytového domu. Po roku 1989 sa tak aj stalo a nastal prudký rozvoj drobného podnikania. Obchodné prevádzky a služby zaplnili pôvodné priestory domovej vybavenosti v bytových domoch v **okrajových častiach stredných a väčších miest**. V neskoršom období pokračoval rozvoj a výstavba gigantických nákupných a zábavných centier, ktoré budú v blízkej budúcnosti spôsobovať vytláčanie drobných podnikateľov - obchodníkov z ich pôvodných priestorov. Vývoj postupne môže smerovať až k celkovému **uvoľneniu parteru opäť pre bývanie**, ako je to v mnohých západoeurópskych krajinách, ktoré podobným vývojom prešli už skôr. Aj v **centrách miest** dochádza k zahusťovaniu zástavby. Fenomén integrácie viacerých funkcií tu bude stále aktuálny, lebo nové polyfunkčné budovy vznikajú buď rekonštrukciou pôvodného objektu, alebo výstavbou nových objektov v prelukách. Tieto mestské **polyfunkčné komplexy** v sebe zahŕňajú funkcie **bývania - administratívy - obchodu - služieb - zábavy - kultúry**. V štruktúre **malých a stredných sídiel** vidieka má takzvaný remeselnícky dom s priestormi pre poľnohospodársku či

špecializovanú výrobu alebo služby, ďaleko do minulosti siahajúcu tradíciu. V období socializácie a kolektivizácie sa tieto výrobné prevádzky sústreďovali mimo obytnej časti domu, štandard bývania sa zvyšoval, vznikali snahy o vyrovnanie rozdielov medzi bývaním v mestách a na vidieku. Po revolúcii začala na vidiek prichádzať nová skupina obyvateľov, privyknutých na vysoký životný štandard, ktorí sa už nechceli starať o vlastné hospodárstvo a prinášali tak do vidieckeho prostredia mestské prvky. Nová generácia obyvateľov vidieka sa vo väčšine prípadov nechce vracieť ku pôvodnému spôsobu života, spojenému so staraním sa o vlastné hospodárstvo [2]. Iná časť pôvodného obyvateľstva žije na vidieku alebo sem prichádza žiť so zámerom určitého komerčného zamerania svojho domu, svojej rodiny. Vzniká tak staronový typologický druh rodinného domu s funkciou komerčného zamerania :

- malé obchody a remeselné služby,
- vidiecka turistika s ubytovaním hostí na súkromí
- poľnohospodárstvo s trhovou produkciou maloobchodného zamerania - vinohradnícke a gazdovské dvory.

Iný druh obyvateľov odchádza bývať z vidieka do mesta a ich pôvodné domy sa menia na víkendové chaty alebo chalupy. Priestory obchodu a remesiel bývajú situované väčšinou do ulice, či námestia kvôli zachovaniu kontaktu so zákazníkom, pri zachovaní prísnej segregácie ich prevádzky od súkromnej prevádzky obytnej časti domu. Sklady a dielne môžu byť umiestňované v rámci dvora, vo vnútri pozemku .

Ubytovanie hostí na súkromí sa spája s vidieckou turistikou. Najčastejší býva model izieb hostí so samostatným vstupom, ktoré sú súčasťou vlastného rodinného domu alebo mimo vlastný rodinný dom, v rámci gazdovského dvora. [4]. V prípade rôznych rodinných fariem, orientovaných na rôznu pestovateľskú činnosť, či drobnochov, je vhodné skladové , hospodárske objekty oddeliť od vlastného rodinného domu určitým hygienickým filtrom - obytnou zeleňou. Vznikne tak v rámci charakteristického pozdĺžneho pozemku kolmého na uličnú čiaru radenie jednotlivých priestorov za sebou [5].

V našich podmienkach je určujúci aj fakt, že v malých sídlach je veľký nedostatok pracovných príležitostí a tak isto ešte stále nedostatok služieb. Preto vnesenie pracovnej činnosti do domácnosti ako istej možnosti zárobku a prípadne ponuky ďalších pracovných miest, vytvára ideálnu možnosť čiastočného riešenia tohoto problému.

3. Integrácia funkcií - práce a bývania

Integrácia práce a bývania je možná na viacerých úrovniach :

- a/ zónovanie (polyfunkčnosť) v rámci obytných zón sídel :
- b/ zónovanie (polyfunkčnosť) v rámci obytného domu (bytový dom),
- c/ zónovanie (polyfunkčnosť) v rámci obytného domu (rodinný dom),
- d/ zónovanie (polyfunkčnosť) v rámci bytu.

a/ Polyfunkčnosť v rámci obytnej zóny

Na perifériu väčších miest a do tradičnej štruktúry menších miest sa v súčasnosti situujú podnikateľské aktivity rôzneho charakteru. Lokalizácia podnikateľských aktivít vo funkčne zmiešanom území šetrí plochy pozemkov, znižuje nároky na dopravu a zvyšuje vitalitu takéhoto polyfunkčného prostredia oproti prostrediu čisto obytnému. Pri integrácii viacerých funkcií je však nutné predchádzať negatívnym vplyvom podnikateľských aktivít na bývanie. Polyfunkčná zástavba je jednoduchšie realizovateľná v okrajových polohách miest vzhľadom na nižšiu cenu pozemkov a vzhľadom na rôznorodú využiteľnosť územia. [3] U nás zatiaľ v rámci obytných štruktúr prevláda úsilie o navrátenie charakteru mesta uličnými štruktúrami s obchodnou vybavenosťou v parteri. V západnej Európe sa tento trend nepodporuje. Malopodlažné obytné štruktúry s malometrážnymi bytmi nižších kategórií, ale zväčša energeticky úspornými, sú časté najmä v oblasti sociálneho bývania. Takéto byty bývajú prepojené s exteriérom formou predzáhradiek, lodžíí, terás a zimných záhrad, lebo bývajú situované v parteri namiesto obchodnej vybavenosti. Obchodná vybavenosť bola vytlačená z parterov obytných štruktúr kvôli silnej konkurencii nákupných centier. Tento fenomén bude čo nevidieť prítomný aj na

Slovensku a bývanie sa bude nachádzať aj v parteri bytového domu a môže slúžiť hendikepovaným alebo starším obyvateľom. Najčastejšia lokalizácia polyfunkčných štruktúr v rámci :

a1/ väčších a stredných sídel:

- centrálné mestské zóny (podnikateľské aktivity - komerčné aktivity - rôznorodé živnosti, kancelárske priestory, nákupné pasáže - obchodné prevádzky, prevádzky služieb, kultúrno - spoločenské priestory a podobne),
- okrajové časti miest (podnikateľské aktivity - komerčné aktivity - rôznorodé živnosti, kancelárske priestory, technologické parky, nezávadná výroba, obchodné prevádzky, prevádzky služieb, zábavné parky, kultúrno - spoločenské aktivity, skladovo - výrobné aktivity a podobne).

a2/ malých sídel - vidiek - podnikateľské aktivity v rámci zástavby rodinných domov alebo v samostatných objektoch občianskej vybavenosti - služby, remeslá, výroba - malí investori, malé a stredné podnikanie (zmiešaný alebo špecializovaný obchod, slobodné povolania, rôzne živnosti)

b/ Polyfunkčnosť v rámci bytového domu

b1/ Polyfunkčný bytový dom v centrálnej mestskej časti

Najčastejšia skladba parteru polyfunkčného objektu :

Prvé, prípadne aj ďalšie podzemné podlažia - podzemné garáže.

Prvé, prípadne druhé nadzemné podlažie alebo aj prvé podzemné podlažie - nákupná pasáž s obchodmi, službami, zábavou.

Druhé, prípadne vyššie nadzemné podlažie - administratívne priestory so samostatným vstupom a vrátnicou alebo priestory prechodného ubytovania - mestské hotely, študentské domovy a pod.

Najvyššie nadzemné podlažia - obytná funkcia so samostatným vstupom, najmä s malometrážnymi alebo nadštandardnými jednopodlažnými alebo dvojpodlažnými bytmi - mezonetmi.

b2/ Polyfunkčný bytový dom v okrajových častiach stredných a väčších sídiel

V parteri bytových - najmä panelových domov býva pôvodne lokalizovaná domová

vybavenosť typu kočikárne, práčovne, sušiarne, pivničných kobiek alebo garáží. Tieto priestory bývajú často prerábané na obchodné priestory alebo služby.

V budúcnosti budú strácať svoje opodstatnenie, lebo ich pohltia kolosálne nákupné centrá. V jestvujúcich objektoch je potrebné parter revitalizovať.

Garáže z dôvodov majetkovo-právnych (osobné vlastníctvo majiteľa) bude treba ponechať ich pôvodnému majiteľovi, rovnako aj priestory na bicykle, alebo na kočíky, pivničné kobky. V ostatných nevyužitých priestoroch v rámci parteru je možné vybudovať alternatívne priestory domovej vybavenosti - herne pre deti, klubovne pre mládež aj pre dôchodcov, posilňovne, sauny - samozrejme, len pre obyvateľov domu. Alternatívne sa do parteru dostáva bývanie - byty hendikepovaných, prípadne starších ľudí, pre rodiny s malými deťmi s predzáhradkou (tak je to v zahraničí).

b3/ Bývanie a práca v podkroví bytového domu

V podstrešnom podlaží bytového domu je možné vo všeobecnosti umiestňovať rôzne funkcie s rôznou mierou zlučiteľnosti s bývaním.

Funkcie vhodné do podkrovia, nevyžadujúce samostatný vstup :

- funkcia prechodného ubytovanie, respektíve prenajímania celého bytu,
- pracovná funkcia, byty zmenené na nebytové priestory, tiché nevýrobné, respektíve administratívne činnosti, kancelárske priestory, advokát, ateliér,
- oddychová funkcia - tiché voľnočasové aktivity len pre obyvateľov domu, hobby miestnosti, herne pre deti,
- obytná funkcia spojená s prenajímaním časti bytu,
- obytná funkcia spojená s pracovnou aktivitou, vyčlenený samostatný priestor - pracovňa

Funkcie vhodné do podkrovia, vyžadujúce samostatný vstup (charakteristické tichou prevádzkou) :

- funkcia prechodného ubytovania (pozostávajúca z viacerých bytových jednotiek),
- administratívna funkcia,
- súkromná lekárska ambulancia,
- mikrojasle, malá škôlka.

Funkcie, ktoré je nevhodné umiestňovať do podkrovia a zlučovať s funkciou bývania, lebo potrebujú zabezpečiť kontakt s klientom zvonka :

- služby,
- administratíva,
- prechodné ubytovanie väčšieho rozsahu,
- kultúra,
- vyššie školstvo, šport a podobne.

Optimálna je ich integrácia do bytového domu v najnižších podlažiach .

c/ Polyfunkčnosť (integrácia funkcií) v rámci rodinného domu

V prvom rade musí byť definované o aký druh pracovnej činnosti sa jedná. Do objemu rodinného domu alebo mimo neho možno včleniť **pracovné priestory** slúžiace :

- **členom rodiny** (ako jediná pracovňa, slúžiaca na podnikanie, alebo len ako domáce pracovisko pri súčasnej existencii iného pracovného miesta),
- **členom rodiny - podnikateľom a klientom**, či zákazníkom vstupujúcim do daného priestoru.

V druhom prípade pri nesprávnej integrácii funkcie bývania s funkciou pracovnou dochádza k narušeniu intímneho života rodiny a tým aj k narušeniu vzťahov v rodine dôsledkom narastajúceho workoholizmu. Nastávajú dve možnosti **včlenenia** pracovnej funkcie, prípadne **podnikateľskej funkcie** do rodinného domu:

- pracovná funkcia, s ktorou sa rátalo už pri novostavbe rodinného domu (napríklad podnikanie je prevádzkovo oddelené od bývania so samostatným vstupom alebo so vstupom spoločným s rodinným).
- pracovná funkcia dodatočne vložená - v prístavbe k rodinnému domu, v garáži, v nadstavbe.

Prestavba existujúceho rodinného domu, v ktorom sa pôvodne nerátalo s podnikateľskými aktivitami je spojená so zmenou pôdorysnej plochy, so zmenou využitia časti objektu.

Je potrebné oddeliť od ostatnej dispozície úplne alebo čiastočne oddelený vstupný priestor, vytvoriť samostatné hygienické zariadenie podľa druhu prevádzky, dimenzovať pred objektom parkovacie miesta pre klientov, a podobne.

Pri rozhodovaní o využití spojenia bývania a práce pri novostavbách alebo

rekonštrukciách rodinných domov nesmieme zabudnúť na vhodný výber druhu podnikateľskej činnosti. Správny výber závisí nielen od vhodnosti spojenia s bývaním, ale aj od atraktívnosti z komerčného hľadiska. Poskytovanie takýchto služieb by tak malo slúžiť pre blízke a širšie okolie. Výber podnikateľskej aktivity vloženej do objemu domu, povedzme do jeho parteru ovplyvňuje jeho lokalizácia - veľké a stredné mestá, alebo stredné či malé sídla – vidiek. Priestorové možnosti väzby práce na bývanie v rodinnom dome :

- pracovná zóna vložená priamo v dome a priamo prístupná zo súkromnej sféry,
- pracovná zóna vo vlastnej budove napojenej na dom a priamo prístupná zo súkromnej sféry,
- pracovná zóna vo vlastnej budove napojenej na dom a samostatne prístupná,
- pracovná zóna vo vlastnej budove odsadenej od domu pomocou spojovacieho článku (haly, predsieni, atď.)
- obidve zóny (obytná a pracovná) síce v jednom dome, ale podlažne oddelené a prepojené vnútorným schodiskom,
- obidve zóny (obytná a pracovná) síce v jednom dome, ale podlažne oddelené a pracovná zóna je prístupná vonkajším schodiskom,
- samostatné budovy pre bývanie a prácu, navzájom spojené len terasou, spoločnou strechou atď.

Plošný pomer obytnej a pracovnej zóny je daný charakterom práce integrovanej vo sfére bývania a určujúcimi činiteľmi vplyvujúcimi na samotnú integráciu funkcií:

- obytná zóna 50 % - pracovná zóna 50 %
- obytná zóna 70 % - pracovná zóna 30 %
- obytná zóna 80 % - pracovná zóna 20 %.

c1/ Mestský rodinný dom - vila

Ak rodinný dom, či vila sú lokalizované vo vilovej štvrti veľkého alebo stredného mesta, väčšinou integrácia práce a bývania prebieha v rovine potreby umiestniť do rodinného domu právnicku, notársku, alebo inú kanceláriu, ateliér projekčný alebo ateliér výtvarníka, nahrávacie štúdio, módny salón, krajčírsky salón, kozmetiku, kaderníctvo, zubnú alebo veterinárnu ambulanciu, malú reštauráciu alebo kaviareň a pod. Čoraz menej sa v rámci mestského rodinného domu umiestňujú potraviny - pre existenciu

hypermarketov. Vstup do takého zariadenia býva riešený ako samostatný s možnosťou priameho prechodu suchou nohou majiteľa firmy, prípadne členov jeho rodiny.

c2/ Vidiecky rodinný dom

Absencia priemyslu a nedostatok finančného kapitálu ešte stále bránia rozvoju živnostenského podnikania v malých sídlach. Väčšina živnostníkov podniká vo sfére obchodu a spravidla totálne absentujú miestne prevádzkárne výroby, remesiel a služieb.

Podobným spôsobom ako v mestských rodinných domoch je riešená integrácia bývania a práce, len sa zväčša mení daná pracovná náplň - predmet podnikania. Prevládajú predajne zmiešaného tovaru, potravín, textilu, rôzne opravárne, autodiely, pohostinské zariadenia. V našich podmienkach je určujúci hlavne fakt, že je stále veľký nedostatok pracovných príležitostí v malých sídlach a tak isto ešte stále nedostatok služieb. Preto včlenenie pracovnej činnosti do domácnosti ako istej možnosti zárobku a prípadne ponuky ďalších pracovných miest vytvára ideálnu možnosť čiastočného riešenia tohoto problému.

c3/ Bývanie a práca v podkroví rodinného domu

Do podkrovia alebo všeobecne do podstrešného podlažia rodinného domu umiestňujeme spravidla len pracovné priestory pre súkromnú prácu bez prístupu klienta zvonka - väčšinou kancelárske pracovne každého druhu, ateliéry. Pracovne, či ateliéry môžu mať zachovanú intimitu oddelením priečkami od ostatného obytného priestoru, alebo sú do tohto obytného priestoru otvorené cez galériu. Môžu nadväzovať buď priamo na terén (ak je dom vo svahu), či na terasu pre spríjemnenie tvorivého a pracovného procesu.

c4/ Rodinný dom ako loft

Na slovenskom vidieku sa nachádza aj veľké množstvo objektov, ktoré v minulosti boli určené len na prácu, vo väčšine prípadov pre poľnohospodársku výrobu, a teda boli klasifikované ako objekty skladové, alebo stajňové. Keď tieto stodoly, senníky, stajne, či rôzne prístrešky alebo „dufarty“, stratili svoju pôvodnú funkciu, teda, keď majiteľ prestal chovať domáce zvieratá, alebo prestal hospodáriť, či sa odsťahoval, tieto začali chátrať. Dodnes ich vidíme v schátralom stave „živoriť“ vedľa obývaných

a možno aj zrekonštruovaných rodinných domov. Obyvatelia týchto starších vidieckych domov často riešia zmeny v demografickej štruktúre svojej rodiny tým, že dom nadstavajú alebo pristavajú, hoci v rámci svojho pozemku majú k dispozícii aj chátrajúcu stodolu. Takýto bývalý malý skladový alebo výrobný objekt sa po dôkladnej rekonštrukcii (odstránenie vlhkosti z muriva, zateplenie obvodových stien, nové špárovanie obvodových stien z režného muriva, výmena krovu, výmena okenných a dverných otvorov), môže podrobiť aj celkovej revitalizácii, prípadne konverzii svojej pôvodnej funkcie - skladovej a výrobnej - na novú obytnú a rekreačnú. Projektant vo väčšine prípadov pristúpi aj k zobytneniu bývalej povaly - otvorí ju cez galériu do ostatného obytného priestoru na prízemí, domyslí presvetlenie podkrovia s ohľadom na pôvodné riešenie prevetrávania a presvetlenia povaly. Veľmi pôsobivé sú riešenia, keď sa do interiéru zapojí aj bývalý vonkajší priestor tzv. „dufart“, čiže prejazd, alebo ľubovoľný prístrešok, pod ktorým v minulosti stáli poľnohospodárske mechanizmy. Vstup do daného priestoru, ktorý môže byť nanovo vydláždený, sa presklí - pôvodná brána sa nahradí napríklad zasklenou stenou, alebo novou vstupnou zasklenou stenou s dverami. Taktó vzniknutý priestor môže byť buď len komunikačný - vedú z neho schody do podkrovia, alebo sa môže pridať k ostatnému obytnému priestoru rodinného domu, ateliéru, či rekreačnej chalupy. Rovnako v rámci neho môže byť umiestnený ateliér výtvarníka, architekta, a i. Pracovňa pre ľubovoľnú profesiu sa rovnako vhodne môže umiestniť v zobytnenom podkroví a môže do nej viesť aj samostatný vstup zo spomínaného „dufartu“.

Na Slovensku je ešte veľmi málo taktó využitých stodôl - a keď sú, tak hlavne na účely rekreačné alebo len ako ateliér pre výtvarníka, málokedy v nich dochádza ku spojeniu trvalého bývania s prácou. Viac podobných príkladov je v Čechách, na francúzskom, nemeckom, anglickom a írskom vidieku.

d/ Polyfunkčnosť v rámci bytu

d1/ v rodinnom dome

d2/ v bytovom dome

Integrácia práce a bývania v rámci bytu v rodinnom či bytovom dome predpokladá dôkladné riešenie prevádzkových

a priestorových vzťahov v byte. Bývanie a práca môžu byť integrované v bytoch :

- jednoúrovňových - bývanie v bytovom dome alebo v prízemnom rodinnom dome,
- viacúrovňových, či viacpodlažných - bývanie v mezonetovom byte v rámci bytového domu, alebo v rodinnom dome s viacerými podlažiami, či úrovniami.
- jedno, alebo - viacúrovňových s nadštandardnou podlahovou plochou - lofty.

Najprv je nutné definovať pojem pracovňa ako miestnosť s osobitnou prevádzkou viazanou na potreby užívateľa. Prevažne sa v nej vykonáva tvorivá, administratívna, výtvarná alebo študijná činnosť. Pracovňa môže súčasne slúžiť na rokovania, pracovné stretnutia s partnermi alebo spolupracovníkmi. Pracovňa, ak je súčasťou bytu a malého ateliéru (architektonického alebo grafického) môže bezprostredne nadväzovať na bytové priestory s vhodným napojením na prevádzku. Prevádzka bytu a pracovne by sa nemali vzájomne rušiť. Ak je pracovňa súčasťou ateliéru s rozsiahlejšími prevádzkovými nárokmi, mala by spolu s ateliérom nadväzovať len na vstupné priestory bytu. Prevádzkové usporiadanie funkčných plôch v pracovni má zodpovedať funkčným zámerom. Zóna pracovná ma pracovný stôl, počítač a knižnicu, zóna rokovacia a spoločenská je vybavená konferenčným stolom a môže byť doplnená zariadeniami pre štúdium a spoločenské potreby. [4]

Pracovňa môže nadväzovať na relaxačnú miestnosť s pohodlným ležadlom - kreslom, alebo na malú posilňovňu, môžu mať priamy kontakt s exteriérom - s terasou priamo na teréne alebo s terasou, či balkónom.

d3/ Polyfunkčnosť v bývalom priemyselnom objekte - lofte.

Lofty predstavujú alternatívne nadštandardné bývanie v rekonštruovaných a revitalizovaných, dnes už opustených a chátrajúcich bývalých priemyselných objektoch, respektíve v ich jednotlivých podlažiach, predstavujú alternatívne riešenie obytného priestoru.

Koexistencia funkcií, koexistencia priestorov

Loft, ako obytný priestor je charakteristický obvykle veľkou svetlou výškou (napríklad 5 až 6 m), preto je možné jedno

revitalizované priemyselné podlažie využiť pre bývanie viacúrovňovo tak, že do jestvujúceho podlažia sa vstavia ďalšie jedno alebo dve medzipodlažia, z ktorých každé môže ukrývať v sebe inú funkciu - vertikálna segregácia funkcií. Denná spoločenská časť je v spodnej najnižšej úrovni, pracovná časť sa dostáva do druhej úrovne a nočná, odpočinková časť môže byť umiestnená celkom hore, v tretej úrovni. Rovnako dobre však môže loftový obytný priestor fungovať aj pri súčasnej koexistencii súkromného a verejného na všetkých úrovniach.

Obytná a pracovná funkcia loftu

Revitalizovaný veľkopriestor môže ponúkať možnosti **prelínania funkcií, najmä dvoch - obytnej a pracovnej**. Jednou z viacerých obytných funkcií je aj relaxácia. Pasívny odpočinok - spánok, aktívny odpočinok - voľnočasové činnosti, slúžiace na aktívnu relaxáciu - pohybové aktivity v interiéri, spoločenské stretnutia s priateľmi alebo oficiálne vernisáže, večierky, príprava stravy. Možno skonštatovať, že život v takomto obytnom „veľkopriestore“ je oveľa aktívnejší a dynamickejší ako v menších bytoch. Svedčí o tom veľmi dynamické členenie priestoru, ktorého zóna pre spánok (spáľňa), **zóna pre prácu (pracovňa, ateliér, štúdio)**, či zóna pre prípravu stravy (kuchyňa), pre hygienu (kúpeľňa), môže voľne plávať priestorom a byť oddelená len transparentnými, či mobilnými deliacimi konštrukciami.

4. Psychologické aspekty integrácie práce a bývania

Vlastný dom alebo vlastný byt možno chápať ako nejakú pevnosť, ukrývajúcu naše súkromie a vyznačujúcu sa svojou nezraniteľnosťou. Prah domových dverí pritom predstavoval bariéru medzi spoločenským a súkromným životom. Vlastný dom alebo vlastný byt však možno chápať aj ako určitý otvorený systém, ako základnú jednotku, veľmi výrazne komunikujúcu so svojim okolím. Stále viac a viac ľudí preferuje spojenie svojho povolania s rodinným životom. Toto zlúčenie má psychologické a ekonomické prednosti. Existuje mnoho možností ako túto problematiku vhodne vyriešiť, a tým umožniť optimálny životný štandard. Pre mnohých je určujúce už len samotné ušetrenie cesty do

práce pretože predstavuje finančnú a časovú výhru, iní zase berú cestu do práce ako vítanú zmenu, s ktorou rátajú.

a/ Výhody integrácie práce a bývania

- efektivita práce doma prevyšuje o 20 až 30 % efektivitu práce kolegov, pracujúcich vo firme,
- intenzívnejšie využitie pozemku a domu šetrí dodatočné náklady na priestory,
- odpadáva cesta do práce, čím sa redukuje energeticky náročná individuálna doprava, čo prispieva k ochrane životného prostredia. Napríklad pri vzdialenosti 10 km medzi pracoviskom a bytom sa ušetrí ročne 4 400 km jazdy,
- drahé technické zariadenia (napríklad vykurovací systém) sa nemusia zriaďovať a udržiavať dvakrát,
- ušetrenie cesty do práce je nielen ekonomicky a ekologicky výhodné, ale umožňuje voľné rozdelenie pracovného času a zvyšuje pracovnú výkonnosť (napríklad odbremenenie od stresu v dopravných zápchach, atď.),
- možnosť spojenia rodiny a zamestnania vo všednom dni napomáha udržiavaniu lepšieho kontaktu s rodinou,
- práca doma umožňuje väčšiu osobnú slobodu, nezávislosť, znižuje sa úroveň stresu,
- v mnohých prípadoch je možné až po spojení práce s bývaním vykonávať zárobkovú činnosť,
- vlastník firmy je v prípade núdze pre zákazníka zastihnuteľný aj po pracovnej dobe,
- kontakt s potencionálnymi zákazníkmi v pracovnom okolí ako súkromná osoba,
- podľa druhu práce môžu byť jednotlivé priestory využívané ako pomocné priestory podľa voľby či pre bývanie alebo prácu,
- flexibilita pôdorysov s maximálnym využitím zvyšných priestorov (po odsťahovaní sa detí z domu sa môže oblasť práce rozšíriť)..

b/. Nevýhody integrácie práce a bývania

- treba dôsledne dbať na vhodné oddelenie bývania a práce, zabezpečiť vhodný odstup a eliminovať rušivosť pracovných aktivít,
- práca ostáva večer a cez víkend v bezprostrednej blízkosti,

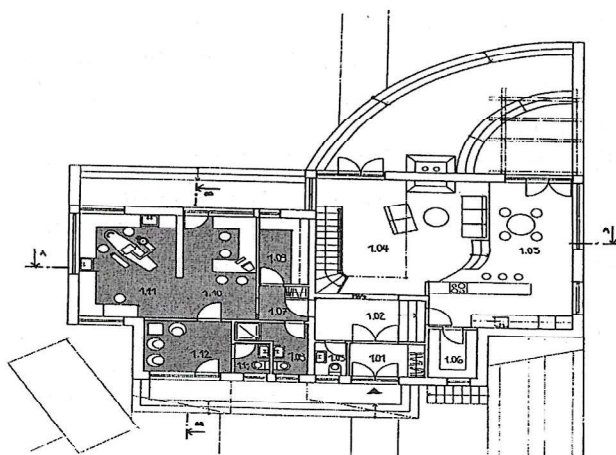
- doprava návštevníkov môže rušiť súkromnú sféru,
- strata sociálnych kontaktov a pocit izolovanosti, osamelosti,
- vyrušovanie členmi rodiny,
- v prípade nedostatku disciplíny hroziaca nedostatočná pracovná výkonnosť.

5. Druhy pracovných činností, vhodných na integráciu s bývaním

Väzby medzi prácou a bývaním sú evidentné. Zmeny spôsobené vplyvom vedecko-technického pokroku v spôsobe života a v životnom štýle majú odraz aj v sociálnej sfére, ktorá sa prejavuje v novej funkcii rodiny, v jej vnútornej skladbe, a to sa odráža v nových požiadavkách na väzbu práca – bývanie

Výrobné služby	
I.	Zákazková výroba
	kračírstvo stolárstvo umelecké kováčstvo ľudovo-umelecká výroba pekáreň a pod.
II.	Opravovne
	elektrospotrebičov obuvi čalúnnictvo zámočnictvo
Nevýrobné služby	
I.	Osobné služby
	Holičstvo kaderníctvo manikúra pedikúra kozmetika sauny a solária
II.	Služby zdravotnej starostlivosti
	ambulancia lekára zubná ambulancia veterinárna ambulancia lekáreň
III.	Požičovne – prenájom – predajne
	odevov športových potrieb videokaziet, a i. literatúry kvetinárstvo trafika zlatníctvo
IV.	Služby iného charakteru
	advokátska kancelária daňový poradca prekladateľská služba reklamná agentúra grafické štúdio hudobné štúdio fotoštúdio architektonická kancelária galéria

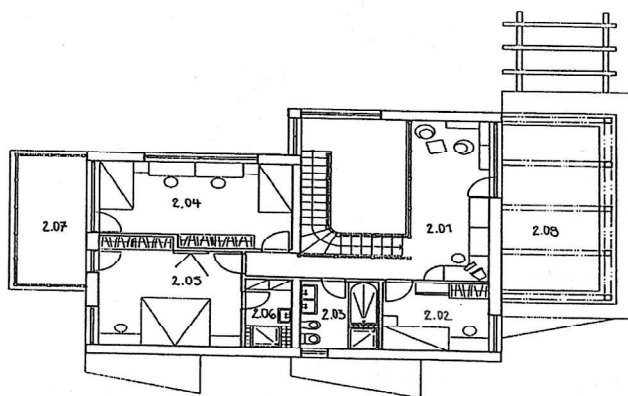
6. Dispozično-prevádzkové riešenia - modelové overovanie na študentských prácach (Ročníkové projekty študentov 2. ročníka)

LEGENDA 1. NP::

1.01 ZADVERIE	4,2 m ²
1.02 PREDSIEN	7,7 m ²
1.03 HYGIENA	1,8 m ²
1.04 OBYV. IZBA	31,2 m ²
1.05 KUCHYNA	17,3 m ²
1.06 KOMORA	4,0 m ²
1.07 CHODBA	2,9 m ²
1.08 HYGIENA	4,2 m ²
1.09 SKLAD	5,5 m ²
1.10 PRIJIM. MIESTN.	17,6 m ²
1.11 VYSETROVNA	17,0 m ²
1.12 ČAKAREN	7,5 m ²
1.13 HYGIENA	1,8 m ²

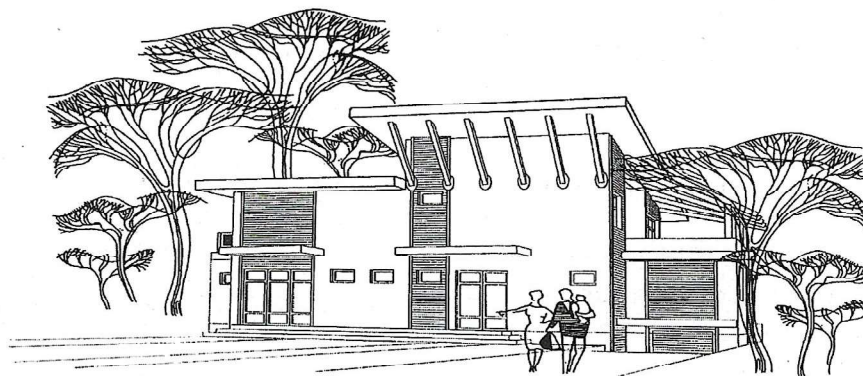
PODORYS 1. NP.

LEGENDA 2.NP:

2.01 GALERIA	21,5 m ²
2.02 HOST. IZBA	9,2 m ²
2.03 KUPELNA	6,7 m ²
2.04 DETSKA IZBA	18,7 m ²
2.05 SPALNA	17,8 m ²
2.06 SPRCIA	3,8 m ²
2.07 NOCNA TERASA	12,0 m ²
2.08 DENNA TERASA	19,8 m ²

PODORYS 2. NP.

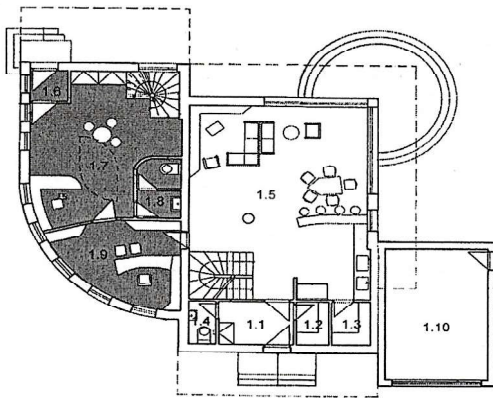

PERSPEKTIVA

Príklad riešenia **rodinného domu s lekárskou ambulanciou**. Na prízemí sú riešené dva vstupy, jeden do ambulancie, druhý do bytu. Keďže vstupy sa nachádzajú v tesnej blízkosti pri sebe, prichádzajúci pacienti nenašajú súkromie rodiny, ale môžu s ňou prísť do kontaktu. Ambulancia je vybavená malou čakárňou

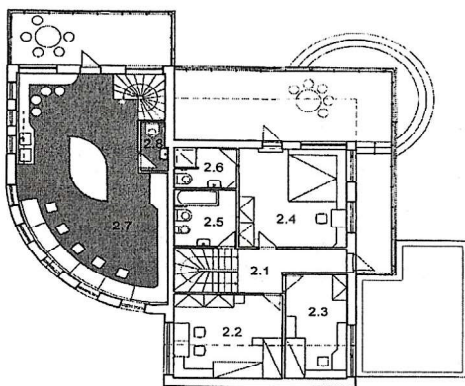
a hygienou, s bytom je prepojená len z dôvodu pohodlného prístupu lekára – majiteľa domu na svoje pracovisko. Na prízemí sa ďalej nachádza denná časť bytu, v tomto prípade obytná kuchyňa pričom nočná časť bytu s dvoma spálňami a hosťovskou izbou sa nachádza na poschodí.

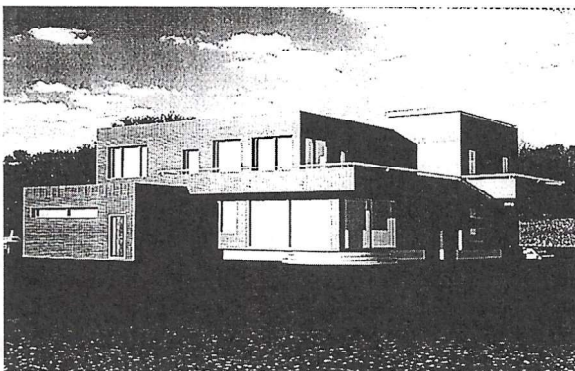
- 1.1 Zádverie
- 1.2 Šatník
- 1.3 Komora
- 1.4 WC
- 1.5 Obytná kuchyna
- 1.6 Zádverie
- 1.7 Ateliér
- 1.8 Hygiena
- 1.9 Kancelária
- 1.10 Garáž

PODORYS 1.NP.

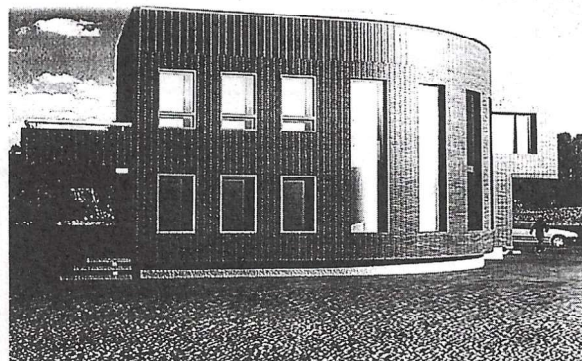

- 2.1 Chodba
- 2.2 Detská izba
- 2.3 Detská izba
- 2.4 Spálna rodičov
- 2.5 Hygiena
- 2.6 Hygiena rodičov
- 2.7 Ateliér
- 2.8 Hygiena

PODORYS 2. NP.

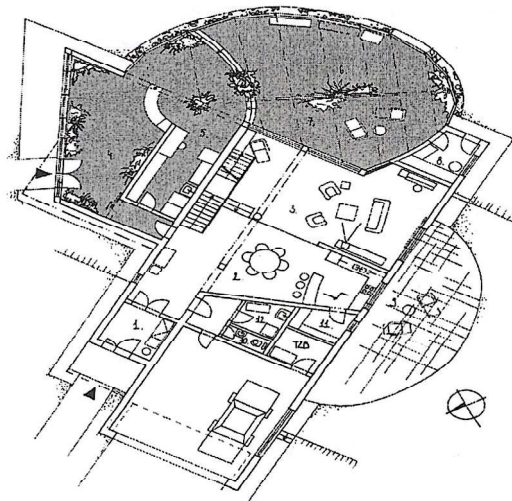
VIZUALIZACIA

VIZUALIZACIA

Príklad riešenia **rodinného domu s architektonickým ateliérom**, pričom autor uvažuje s pracoviskom, kde majiteľ domu môže zamestnať viacerých ľudí naraz. Vstup do bytu sa v tomto prípade nachádza v dostatočnej vzdialenosti od vstupu do ateliéru, takže nedochádza k žiadnemu

kontaktu zamestnancov so súkromím majiteľa. Ateliér je dvojpodlažný so samostatným schodiskom, kanceláriou a hygienou. Byt je tak isto dvojpodlažný, v prízemí sa nachádza denná časť bytu – obytná kuchyňa a na poschodí nočná časť bytu s tromi spálňami.

LEGENDA:

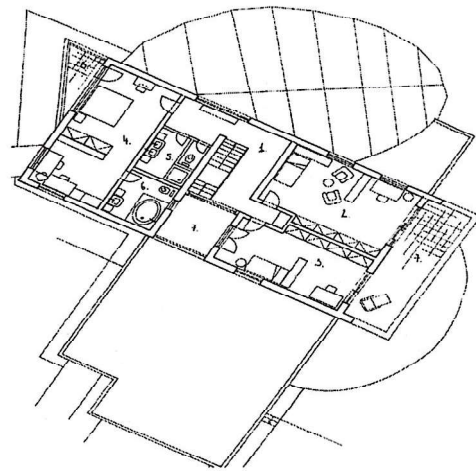
1. ZADVERIE	8,1 m ²
2. KUCHYNA + JEDALEN	28,8 m ²
3. OBYV. IZBA	53,6 m ²
4. OBCHOD - KVETINARSTVO	34,8 m ²
5. HOSPOD. ZAZEMIE	21,9 m ²
6. SKLENIK - SUCAST OBCH.	51,6 m ²
7. ZIMNA ZAHRADA	33,5 m ²
8. HOSPODARSKY SKLAD	
9. TERASA	
10. HYGIENA	17,6 m ²
11. KOMORA	
12. PRACOVNA	

PODORYS 1.NP.

LEGENDA:

1. CHODBA	17,3 m ²
2. IZBA	28,4 m ²
3. IZBA	22,0 m ²
4. SPALNA + PRACOVNA	34,8 m ²
5. HYGIENA	8,1 m ²
6. HYGIENA	8,1 m ²
7. TERASA	22,0 m ²
8. BALKON	6,9 m ²

PODORYS 2.NP.

PERSPEKTIVA

Príklad riešenia **rodinného domu s kvetinarstvom**, kde študentka umiestnila kvetinarstvo do atraktívne preskleného priestoru, ktorý zároveň tvorí aj zimnú záhradu. Vstupy sú tu opäť dostatočne oddelené, takže nedochádza ku kontaktu so zákazníkmi. Kvetinarstvo je riešené na veľkej pôdorysnej ploche, má

vlastnú predajňu a netradičný skladovací priestor slúžiaci zároveň ako výstavná sieň kvetinarstva a ako zimná záhrada bytu. Byt je riešený dvojpodlažne, na prízemí je opäť len denná časť bytu, čiže kuchyňa a obývacia izba a na poschodí sa nachádza nočná časť bytu s tromi spálňami a pracovňou.

Literatúra

- [1] ANTAL, J.: Slovo na úvod. In Zborník prednášok z medzinárodného odborného seminára Bývanie v malých sídlach. Kočovce. Bratislava, FA STU 2000, s.7.
- [2] VÍTKOVÁ, Ľ.: Podnikateľské polyfunkčné oblasti a periféria menších miest. In Zborník prednášok z medzinárodného odborného seminára Bývanie v malých sídlach. Kočovce. Bratislava, FA STU 2000, s.8-12.
- [3] LISICKÁ, I.: Bývanie a práca v ľudovom staviteľstve In: Zborník prednášok z medzinárodného odborného seminára Bývanie a práca. Kočovce. Bratislava, FA STU 2002, s.49 – 57.
- [4] ŠARAFÍN, M.- ŠARAFÍN, M.: Bývanie a podnikanie - modelové overovanie. In Zborník z medzinárodného odborného seminára Bývanie a práca. Kočovce. Bratislava, FA STU 2002, s.73 – 80.
- [5] HOJSÍK, I. : Architektonická príprava vidieka na nárast drobnopodnikateľských a remeselných aktivít v rámci projektu Obnova dediny 1992 – 2000. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára Bývanie a práca. Kočovce. Bratislava, FA STU 2002, s.81 – 85.
- [6] MASNÝ, R.: Bývanie a ateliéry, In Zborník z medzinárodného odborného seminára Bývanie a práca. Kočovce. Bratislava, FA STU 2002, s. 86-89.
- [7]LOFTS. Barcelona – Berlin, Arco Editorial S.A. – Feierabendverlag 2003.
- [8] INTERIER, EXTERIER, rôzne čísla ročníkov 2002, 2003.

and work is a typical aspect of apartment blocks, family houses and a single apartment as well. This can be expressed by a term “polyfunctioning” of housing areas.

Resumé

The connection of functions of living and work was obvious in the past. In the period of nationalisation, the segregation of these two functions was preferred. This topic has become part of recent social and economic changes in our society. The future process of connection of these two functions will however be different to what it was in the past. It will be more specified on different levels, namely in housing zones of small middle and large urban areas. In large urban areas, the polyfunctional aspect is included in central locations as well as in satellite parts. Integration of the functions of living